

охоронятися в повному обсязі. По-третє, основною галуззю охорони в ЄС є сільськогосподарське виробництво (невеликий перелік сільськогосподарських продуктів та продовольчих товарів), а Україна не обмежує сфери застосування такої охорони. По-четверте, в ЄС суб'єктами права на географічне зазначення обмежуються виробниками такої продукції, а Цивільний кодекс України передбачає можливість асоціацій споживачів продукції на отримання такого права.

В цілому аналіз законодавства у сфері охорони прав на географічне зазначення надає можливість стверджувати, що законодавство України в процесі входження до складу ЄС потребує уточнення та удосконалення, оскільки існуючі механізми охорони заплутують виробників товарів (послуг) в Україні та не дозволяють їм максимально використати економічні та інші переваги своєї продукції на зовнішніх ринках.

Список використаної літератури:

1. *Відомості* про зареєстровані в Україні кваліфіковані зазначення походження товарів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uipv.org/ua/kzpt/>.
2. *Географічні* зазначення та найменування місць походження: тематичні дослідження з інтелектуальної власності у цій сфері // Case Studies on Intellectual Property (IP Advantage) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.wipo.int/freepublications/en/geographical/952/wipo_pub_952.pdf.
3. *Карта* кількості найменувань місць походження країн-учасниць Лісабонської угоди, зареєстровані в Міжнародному бюро Всесвітньої організації інтелектуальної власності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wipo.int/ipdl/en/lisbon/lisbon-map.jsp>.
4. *Дмитриченко Г. М.* Поняття та зміст правового режиму географічного зазначення [Електронний ресурс] / Г. М. Дмитриченко // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2013. – № 3. – С. 54–57. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nzizvru_2013_3_12.pdf; *Тараненко О. М.* «Географічні зазначення»: проблема термінологічної неоднозначності [Електронний ресурс] / О. М. Тараненко // Форум права. – 2012. – № 1. – С. 919–923. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2012_1_146.pdf; *Архипова М. І.* Проблеми адаптації законодавства України щодо географічних зазначень відповідно до Угоди про торгівельні аспекти прав інтелектуальної власності (TRIPS) [Електронний ресурс] / М. І. Архипова // Університетські наукові записки. – 2005. – № 4. – С. 102 – 107. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Unzap_2005_4_19.pdf; *Гуменний Р. В.* Проблемні питання правової охорони географічних зазначень [Електронний ресурс] / Р. В. Гуменний // Університетські наукові записки. – 2009. – № 3. – С. 105 – 108. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Unzap_2009_3_21.pdf; *Кузьменко Т. С.* Географічні зазначення як засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів та послуг [Електронний ресурс] / Т. С. Кузьменко // Південноукраїнський правничий часопис. – 2013. – № 3. – С. 97 – 101. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Pupch_2013_3_35.pdf та інші.

In this article the registration and protection of Ukraine on certain geographical indications in the light of the entry into force of the Association Agreement with the EU, Ukraine. Separately examined ignoring reason in Ukraine possibility of getting economic effect from the registered and recognized in the world geographical indication.

В статье рассматривается вопрос регистрации и защиты прав Украины на отдельные географические указания в ключе вступления в силу Соглашения об ассоциации Украины с ЕС. Отдельно рассматриваются причины пренебрежения в Украине возможностью получить экономический эффект от зарегистрированного и признанного в мире географического указания.

ГЕНЕЗА ДОКТРИНИ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ В РОМАНСЬКІЙ, ГЕРМАНСЬКІЙ ТА АНГЛО-АМЕРИКАНСЬКІЙ СИСТЕМАХ ПРИВАТНОГО ПРАВА

Посикалюк О. О.,

кандидат юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник лабораторії з проблем адаптації цивільного законодавства України до стандартів Європейського Союзу відділу стратегічних міжнародно-правових досліджень НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України

Стаття стосується становлення та розвитку доктрини особистих немайнових прав у романській, германській та англо-американській системах приватного права. Охарактеризовано

основні наукові концепції, які розкривають ознаки та види особистих немайнових прав у романській, германській та англо-американській системах приватного права.

Ключові слова: особисті немайнові права, романська система приватного права, германська система приватного права, англо-американська система приватного права.

Для розуміння сутності цивільно-правової охорони особистих немайнових прав в романській, германській та англо-американській системах приватного права необхідно здійснити аналіз особливостей історичного розвитку доктринальних вчень, присвячених особистим немайновим правам, що може бути здійснено на прикладі таких правових систем, як Французької Республіки, Федеративної Республіки Німеччини, Сполучених Штатів Америки, а також Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії.

Доктринальна база дослідження охоплює фундаментальні наукові здобутки іноземних науковців, у працях яких започатковано та визначено основні тенденції розвитку доктрини особистих немайнових прав, а саме: Л. Брандейс, Д. Декью, Р. Гевісон, К. Гарейс, К. Гормлей, У. Проссер, Д. Солоув, С. Уоррен, А. Вестін, Д. Уїтмен та ін. Разом з тим у вітчизняній науці недостатньо уваги приділено порівняльно-правовим дослідженням генези доктрини особистих немайнових прав. Завданням статті є становлення та розвиток вчення про особисті немайнові права в романській, германській та англо-американській системах приватного права.

У французькій доктрині домінує плюралістична концепція особистих немайнових прав. Одним із перших серед науковців, які почали визнавати необхідність цивільно-правової охорони особистого життя, був Е. Боссір, відомий свого часу філософ права. У своїй праці він зазначав, що особиста репутація незалежно від цінності по суті та незалежно від джерел формування повинна бути захищена від будь-яких посягань. Однак надмірна цікавість та образи можуть бути вчинені як за наявності, так і відсутності вини, але незалежно від цього така поведінка порушує закон, якщо вона шляхом публічного оголошення спрямована на приниження репутації, справедливо або несправедливо набутої [1, с. 377–378]. Основоположником доктрини особистих немайнових прав фізичних осіб став Е. Перро, який виокремив їх в окрему категорію суб'єктивних цивільних прав, присвятивши їм статтю «Особисті немайнові права», опубліковану у 1909 р. Зокрема, вчений визначив такі ознаки особистих немайнових прав: об'єктами їх виступають особисті немайнові блага; визнаються за кожною особою; не мають грошового еквівалента; є невідчужуваними, невіддільними та не переходять у спадок; здійснюються та захищаються лише суб'єктом [2, с. 12–13].

Пізніше професор Р. Нерсон в тезах, присвячених немайновим правам, які були репрезентовані в Ліоні в 1939 р., обґрунтувавши плюралістичну концепцію особистих немайнових прав, охопив останніми: права на ім'я, дім, кореспонденцію, правовий статус, право звертатися до суду з цивільним позовом, професійну таємницю, честь, репутацію і сімейні права тощо. В подальшому науковці, застосовуючи системний підхід, намагались диференціювати особисті немайнові права на види: зокрема, А. Мазод розглядав права, пов'язані із фізичною цілісністю (права на життя та здоров'я), духовною цілісністю (право на честь, на особисте життя, на недоторканність телефонних розмов та кореспонденції, на зображення, на ім'я) та правом на працю [3, с. 449]. Наступною віхою в розвитку цивільно-правової доктрини особистих немайнових прав стали праці таких правників, як: Е. Гелар та Д. Ак'юарон [4, с. 155] щодо визнання та закріплення правомочності використання ознак індивідуальності в комерційних цілях, правомочності дозволяти та забороняти таке використання іншим особам.

У німецькій цивільно-правовій доктрині домінуючою є концепція загального особистого немайнового права. Виникнення та розвиток цієї концепції відбувалося значною мірою в силу авторитету німецьких філософських вчень про свободу волі. Провідну роль відіграли праці І. Канта, який зазначав, що атрибут свободи іманентний людській особистості: дар визначати самим собі мету і варіанти відповідної до наміченої мети поведінки є природженим [5, с. 429]; Г. Гегеля, погляди якого можна проілюструвати за допомогою крилатої фрази «будь особистістю та поважай інших як особистостей» [5, с. 457], та низки інших філософів.

Відчутним є вплив рецепції римського приватного права на історичне формування правової охорони особистої сфери людини. Для прикладу слід привести інтерпретацію розвитку делікту *injuria*, запропоновану Р. Іерінгом [1, с. 1184]. Вчений зазначав, що честь завжди була під захистом вказаного делікту. Спочатку вважалося, що закон може захищати лише майнові (матеріальні) інтереси. Але, оскільки відчуття честі ставали багатшими та глибшими, такий ранній правовий захист поступово трансформувався, поки не почав покривати усі аспекти честі, включаючи також захист від усних образ та інших проявів неповаги. Отже, еволюція правового захисту честі полягає у поступовому розвитку первинного правового захисту переважно майнових інтересів до багатоаспектного захисту немайнових інтересів.

Провідну роль в зародженні доктрини особистих немайнових прав відіграли К. Гарейс, Й. Колер, О. Гірке, які у своїх працях кінця XIX ст. досліджували правову охорону особистих немайнових

прав, розглядали їх окремі види та вказували на необхідність закріплення загального особистого немайнового права. Подальший розвиток цивілістичного вчення про особисті немайнові права пов'язується з іменами Г. Губман та Г. Ніппердей [3, с. 442], які визначили співвідношення окремих особистих немайнових прав і загального особистого немайнового права та встановили приватноправову природу останнього. Потребує з'ясування методологічне підґрунтя концепції загального особистого немайнового права. У німецькому праві знаходить ідеї загального особистого немайнового права, узагальнена позиція прихильників якої полягає в аргументуванні неможливості охопити всю сферу особистого (проявів особистості) окремими особистими немайновими правами та наявності при цьому прогалів у праві, а тому, на їх думку, слід закріпити єдине особисте немайнове право, яке б охороняло усі юридично значущі прояви особистості, та виділяти поряд із загальним окремі особисті немайнові права, які неодноразово потребували правового захисту – право на ім'я, право на зображення тощо. Противники ж вказаної ідеї (Г. Елінек, Ф. Савіні, Й. Унгер, Л. Енекцерус) вважали, що загальне особисте немайнове право може призвести до надмірно широкого захисту особистості, що, в свою чергу, спричинить серйозні труднощі у розвитку інших особистостей та перешкоджатиме їх прогресу [6, с. 261].

У доктрині США провідне місце займає вчення про право на приватність, перший камінь у фундамент якого був закладений ще наприкінці XIX ст., зокрема бостонськими адвокатами Л. Брандейс та С. Уоррен у статті «The right to privacy» [7]. Аналіз вказаної праці Л. Брандейса та С. Уоррена дає можливість виокремити таку характеристику права на приватність. По-перше, право на приватність побудоване на положенні загального права (*common law*), відповідно до якого кожна людина вправі визначити, якою мірою її думки, відчуття та емоції можуть бути повідомлені іншим. Право на приватність розглядається як право захищати свою внутрішню духовну цілісність, здійснюючи контроль над інформацією, яка відображає або впливає на особистість людини. При цьому право на приватність виступає як частина більш загального права на недоторканність людини – права на індивідуальність. По-друге, право на приватність може бути захищено компенсацією майнової та немайнової шкоди та іншими способами захисту, при цьому умови їх застосування відмінні від захисту окремих аспектів права власності, авторського права та захисту від дифамації. По-третє, зміст права на приватність визначається такими межами: право на приватність не забороняє публікацію матеріалів, що мають суспільний інтерес; право на приватність припиняє дію після публікації фактів самою особою або з її згоди. У подальшому А. Вестін визначив право на приватність як намагання людей вільно обирати за яких обставин та у якій мірі розкривати себе, своє ставлення та поведінку іншим [8, с. 7]. Відповідно до поглядів А. Вестіна є чотири елементи приватності: усамітнення – людина є відокремлена від спільноти та вільна від стороннього спостереження; інтимність – близькі та відверті взаємини між двома або більше людьми; анонімність – стан приватності, при якому людина перебуває в громадському місці, але залишається вільною від ідентифікації та стеження; збереження (таємниці) – потреба людини обмежувати обіг особистої інформації [8, с. 31–32]. Значний вплив на розвиток вчення про право на приватність здійснив У. Проссер, вказавши, що право на приватність є особистісним та невідчужуваним [9, с. 408] та охоплює собою захист від чотирьох посягань: втручання – це порушення усамітнення особи, що є дуже образливим для нормальної людини (*intrusion upon seclusion*); оприлюднення фактів особистого життя (*disclosure of private facts*); неправдиве відображення особи або подання про неї спотвореної інформації (*false light in the public eye*); присвоєння – використання імені чи зображення особи без її згоди в корисливих цілях (*appropriation of name or likeness*).

Разом з тим в правовій доктрині США немає єдності щодо розуміння правової природи права на приватність. Натомість виокремлюють низку різноманітних концепцій. Зокрема, Д. Солоув виділяє шість концепцій, що розглядають право на приватність як: право бути наданому самому собі; обмеження доступу до особистості; конфіденційність; контроль особистої інформації; втілення теорії індивідуальності; інтимність [10, с. 1094]. Д. Декью класифікує наукові погляди про право на приватність на такі групи: контроль над інформацією; гідність людини; інтимність; суспільні відносини; обмежений доступ [11]. Досліджуючи сторічну історію вчень про право на приватність, К. Гормлей доходить висновку, що основні з них можна згрупувати у чотири класи, відповідно до яких право на приватність: розглядається як вираз особистості, індивідуальності; окреслюється в межах автономії, свободи людини щодо її думок, поведінки та рішень; визначається як здатність особи управляти інформацією про себе; розщеплюється на декілька суттєвих компонентів [12, с. 1337–1338]. Окремо від цього виділяються наукові погляди, що критикують виділення права на приватність як юридичної категорії. Аналіз такого розмаїття наукових підходів дає можливість об'єднати їх у дві наукові течії: негативну та позитивну.

Негативна течія спрямована на заперечення необхідності або можливості виділення права на приватність як суб'єктивного права, спростовуючи визначення його змісту, виокремлення об'єкта та нормативне закріплення. При цьому використовуються такі аргументи. Аргумент редукації – право на

приватність розглядається не як самостійне поняття, а в межах інших прав та категорій. Наприклад, Д. Томсон стверджує, що право на приватність не окреме право, а охоплюється змістом інших прав: речовими правами, правом на особисту недоторканність тощо [13, с. 310–312]. Ціннісний аргумент застосовує Р. Поснер, вказуючи, що право на приватність стосується «права людини приховати компрометуючі факти про себе». Автор розглядає приватність як форму економічно корисливої поведінки по приховуванню правдивих, але шкідливих фактів про особу для її власної вигоди. Іншими словами, право на приватність переважно здійснюється для того, щоб не допустити розголошення негативної інформації про людину. Р. Поснер стверджує, що закон не повинен захищати приховування компрометуючої інформації [14, с. 231–235]. В основному такі положення використовуються для аргументації всеохоплюючого державного нагляду (в тому числі й шляхом прослуховування телефонних розмов, перехоплення іншої кореспонденції без попереднього судового дозволу), дискусія щодо якого значно активізувалася після терористичних атак 11 вересня 2001 р. [15, с. 745–747]. Формальний аргумент апелює тим, що, по-перше, право на приватність безпосередньо не закріплене ні в Конституції США, ні в поправках до Конституції; по-друге, судові рішення досі чітко не сформулювали та не роз'яснили зміст права на приватність, не визначили його межі [16, с. 99]. Погляди прихильників негативної течії зазнають обґрунтованої наукової критики.

Представники позитивної течії виходять із того, що право на приватність є самостійним суб'єктивним правом, але концептуально пояснюють його правову природу з різних точок зору, які умовно можна назвати абстрактним, консолідованим та прагматичним підходами. Абстрактний підхід об'єднує концепції, які намагаються дати єдине загальне визначення права на приватність:

1) право бути наданому самому собі (Л. Брандейс, С. Уоррен) – право на приватність, в основі якого лежить принцип недоторканності особи [7, с. 205], спрямоване на охорону немайнових інтересів особистості від порушення;

2) право обмеження доступу до особистої сфери як фізичного доступу та доступу до особистої інформації, так і уваги, тобто право на приватність розглядається як право на фізичну недоторканність, недоторканність житла та інформації (С. Бок, Г. Гросс, А. Моор) [11];

3) право контролювати особисту інформацію (Ч. Фрід, А. Вестін) – право на приватність характеризується як можливість визначати, які відомості приватного життя та в якій мірі можуть бути оголошені, а також вимагати збереження таких відомостей в таємниці [10, с. 1110];

4) право на гідність (Е. Блоустейн, Д. Рубенфельд, Д. Міллер) – право на приватність розглядається як аспект права на гідність, оскільки втручання в приватність обґрунтовується, у підсумку, як приниження людської гідності [17, с. 5];

5) право на охорону інтимної сфери життя (Д. Іннесс, Р. Джерстейн) – вказується, що право на приватність спрямоване на забезпечення недоторканності інтимності спілкування та міжособистісних відносин, а також контроль над інтимною інформацією про особу та захист від порушення інтимності як втручання в приватне життя [11].

Консолідований підхід визначає право на приватність як комплексне поняття, як єдність кількох відносно самостійних елементів. Серед представників такого підходу слід назвати Р. Гевісон, яка розглядає приватність як комплекс трьох незалежних та невід'ємних елементів: таємність (щодо інформації про особу), анонімність (щодо уваги, яка приділяється особі) та усамітнення (щодо доступу до особи) [18]. Також інколи виділяють типи приватності: фізична приватність (особиста недоторканність, недоторканність житла); приватність як свобода прийняття рішень (щодо народження дитини, статевих відносин тощо); інформаційна приватність (здатність особи контролювати розголошення особистої інформації); формальна приватність (стосується можливості самовираження та охоплює, наприклад, особисті щоденники) [19, с. 19–37].

Прагматичний підхід, якого притримується Д. Солоув, спрямований не на визначення абстрактного поняття «право на приватність», а замість цього зосереджується на з'ясуванні змісту права на приватність в специфічних контекстуальних ситуаціях, не намагаючись при цьому запропонувати розуміння приватності, яке б відповідало усім умовам [10, с. 1126–1129].

Праву Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії, на відміну від США, не відома правова конструкція «права на приватність». Водночас наукова думка, присвячена проблемі правової охорони особистих немайнових прав, виробила два підходи до її вирішення, які умовно можна назвати консервативним та прогресивним. Представники консервативного підходу, такі як Г. Фенвік, Г. Філіпсон та інші, вважають, що немає підстав для запровадження нової правової конструкції, а охорону особистої немайнової сфери особи забезпечує розширення змісту вже існуючих правових принципів [20, с. 660]. При цьому можна виділити чотири основних заперечення, які утруднили розвиток загального права на приватність в англійському праві. По-перше, проблемність дефініції поняття «приватність», однак при цьому необхідно відмежовувати визначення суттєвих ознак об'єкта права від встановлення змісту суб'єктивного цивільного права на цей об'єкт. У цьому контексті приватність визначена не менше від інших правових категорій, таких як власність,

репутація тощо. По-друге, сумнівність того, чи є приватність достатньо відмінною та цілісною цінністю для формування відповідного єдиного суб'єктивного права, тобто приватність розглядається не як самостійне поняття, а сукупність інших правил, що захищають чітко окреслені інтереси. По-третє, трудність визначення співвідношення між правом на приватність та свободою слова, яке потребує встановлення балансу в кожному конкретному випадку, що, в свою чергу, призводить до розширення ролі судового розсуду. По-четверте, вважається, що загальне право на приватність досить складно вписується в межі англійського права, конструкції якого переважно стосуються порушення обов'язку, а не проголошення – позитивного права [4, с. 75–76]. Разом з тим захист особистої немайнової сфери може бути здійснено за допомогою позовів: про ведення справ від чужого імені («*passing off*»); навмисний обман («*malicious falsehood*»); дифамацію («*defamation*»); зловживання довірою («*breach of confidence*»), а також порушення фізичної недоторканності («*trespass to the person*») та деяких інших. В основі прогресивного підходу лежить позиція, продемонстрована такими науковцями як Б. Маркезініс, Й. Федтке, М. Хунтер-Хенін, яка полягає в тому, що існуючий деліктний захист не в змозі належним чином та достатньо повно охопити усі аспекти особистої немайнової сфери, а тому є об'єктивні передумови для запровадження *Right to Privacy* [21].

Таким чином, історія цивільно-правової охорони особистих немайнових прав фізичних осіб в кожній окремій системі приватного права знаходилась під впливом домінуючої правової доктрини, наявного позитивного права та досвіду його застосування. Це, в свою чергу, обумовило існування відмінностей у закріпленні та охороні особистих немайнових прав фізичних осіб в романській, германській та англо-американській системах приватного права.

Список використаної літератури:

1. *Whitman J.* The Two Western Cultures of Privacy: Dignity Versus Liberty [Text] / James Q. Whitman // *The Yale Law Journal*. – 2004. – Vol. 113. – Is. 1153. – P. 1151–1221.
2. *Perreau E. H.* Des droits de la personnalité [Text] / E. H. Perreau. – *REV. TRIM. DROIT CIV.* – 1909. – № 8. – P. 501–515.
3. *McDermott N.* The legal protection of privacy: a comparative survey of ten countries by the International Commission of Jurists [Text] / Niall McDermott, Secretary-General // *International Social Science Journal*. – 1972. – Vol. XXIV. – № 3. – P. 417–584.
4. *Beverley-Smith H.* Privacy, Property and Personality: Civil Law perspectives on Commercial Appropriation [Text] / H. Beverley-Smith, A. Ohly and A. Lucas-Schloetter. – New York: Cambridge University Press, 2005. – 245 p.
5. *Тихонравов Ю. В.* Основы философии права [Текст]: учеб. пособ. / Ю. В. Тихонравов. – М.: Вестник, 1997. – 608 с.
6. *Эннекцерус Л.* Курс германского гражданского права [Текст] / Л. Эннекцерус, Т. Кипп, М. Вольф; пер. с 13-го нем. изд. К. А. Граве [и др.]; под ред., с предисл. и вводными замечаниями Д. М. Генкина и И. Б. Новицкого. – М.: Изд-во иностранной лит., 1949–1950. Полутом 1: Введение и общая часть. – 1949. – 432 с.
7. *Brandais L.* The Right to Privacy [Text] / L. Brandais, S. Warren // *Harvard Law Review*. – 1890. – Vol. IV. – № 5. – December 15. – P. 193–220.
8. *Westin A.* Privacy and Freedom [Text] / Alan F. Westin. – New York: N.Y., Atheneum, 1967. – 350 p.
9. *Prosser W.* Privacy [Text] / William L. Prosser // *California Law Review*. – 1960. – Vol. 48. – №. 3. – P. 383–423.
10. *Solove D.* Conceptualizing Privacy [Text] / Daniel J. Solove // *California Law Review*. – 2002. – Vol. 90. – P. 1087–1156.
11. *DeCew J.* Privacy / Judith DeCew // *Stanford Encyclopaedia of Philosophy* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://plato.stanford.edu/entries/privacy>.
12. *Gormley K.* One hundred years of privacy [Text] / Ken Gormley // *Wisconsin Law Review*. – 1992. – Vol. 4. – P. 1335–1441.
13. *Thomson J.* The Right to Privacy [Text] / Judith Jarvis Thomson // *Philosophy and Public Affairs*. – 1975. – Vol. 4. – № 4 – P. 295–314.
14. *Posner R.* The Economics of Justice [Text] / Richard A. Posner. – Cambridge: Harvard University Press. – 1983. – 415 p.
15. *Solove D.* «I've Got Nothing to Hide» and Other Misunderstandings of Privacy [Text] / Daniel J. Solove // *San Diego Law Review*. – 2007. – Vol. 44. – P. 745–772.
16. *Böttner G.* Protection of the honour of deceased persons – a comparison between the German and the Australian legal situations [Text] / Götz Böttner // *Bond Law Review*. – 2001. – Vol. 13. – Is. 1. – P. 109–135.
17. *Miller J.* Dignity as a new framework, replacing the right to privacy [Text] / Jeremy M. Miller // *Thomas Jefferson Law Review*. – 2008. – Vol. 30. – P. 1–52.

18. *Gavison R. Privacy and the Limits of Law* [Text] / Ruth Gavison // *The Yale Law Journal*. – 1980. – Vol. 89. – № 3. – P. 421–471 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gavison.com/?l=en&a=2658>.
19. *Zucca L. Conflicts of Fundamental Rights as Constitutional Dilemmas* [Text] / Lorenzo Zucca // *Conflicts between fundamental rights* [E. Brems (ed.)]. – Portland, Intersentia, 2008. – P. 19–37.
20. *Phillipson G. Breach of confidence as a privacy remedy in the Human Rights act Era* [Text] / Phillipson G., Fenwick H. // *The Modern Law Review*. – 2000. – Vol. 63. – P. 660–693.
21. *Concerns and Ideas about the Developing English Law of Privacy (and how knowledge of foreign law might be of help)* / Markesinis B., O’Cinneide C., Fedtke J., Hunter-Henin M. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ucl.ac.uk/laws/global_law/publications/institute/docs/privacy_100804.pdf.

Article deals with research the genesis and development of doctrine of the personal non-property rights under the Romanistic, Germanic and Anglo-American private law systems. The main scientific conceptions, which explain the features and types of the personal non-property rights under the Romanistic, Germanic and Anglo-American private law systems, are characterized.

Стаття розглядає становлення і розвиток доктрини личних неимущественних прав в романській, германській і англо-американській системах приватного права. Охарактеризовані основні наукові концепції, які розкривають ознаки і види личних неимущественних прав в романській, германській і англо-американській системах приватного права.

ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ КОЛІЗІЙНОЇ ПРИВ’ЯЗКИ «ЗАКОН МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ РЕЧІ»

Шупінська О.В.,

*науковий співробітник відділу стратегічних міжнародно-правових досліджень
НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України*

*У статті охарактеризовано колізійну прив’язку «закон місцезнаходження речі» (*lex rei sitae*) в регулюванні відносин власності, ускладнених іноземним елементом, і визначено загальні засади та особливості її застосування, зокрема до відносин спадкування нерухомого майна.*

Ключові слова: колізійна прив’язка «закон місцезнаходження речі» (*lex rei sitae/lex situs*); відносини власності з іноземним елементом; спадкування нерухомого майна; міжнародне приватне право.

На сучасному етапі розвитку міжнародного приватного права (далі – МПРП) вже сформована значна кількість загальноновизнаних колізійних прив’язок, які випробувані часом, знайшли належне закріплення в національному і міжнародному законодавстві та іменуються класичними. Зокрема, до них можна віднести «закон місцезнаходження речі» (*lex rei sitae* або *lex situs*), що використовується до відносин власності, ускладнених іноземним елементом, і має як загальні засади, так і певні особливості застосування. Але й досі дана формула колізійного прикріплення у вітчизняній та зарубіжній доктрині МПРП останнім часом комплексно не досліджувалась і висвітлена фрагментарно здебільшого в підручниках, посібниках, коментарях та окремих статтях, серед яких слід відзначити такі: підручники з міжнародного приватного права (за редакцією проф. А. С. Довгерта, проф. В. І. Кисіля) [1, с. 309–318], (відповідальний редактор Г. К. Дмитрієва) [2, с. 129, 275–278]; науково-практичний коментар Закону України «Про міжнародне приватне право» від 23 червня 2005 р. за редакцією професора А. С. Довгерта (2008 р.) [3, с. 178–194]; наукові статті О. І. Виговського «Концептуальні засади вирішення колізій у сфері міжнародного речового права» [4, с. 66–71], В. В. Плеханова «Колізійна прив’язка «*lex rei sitae*» як підґрунтя регулювання речових прав в міжнародному приватному праві» [5, с. 265–267], Н. Байбороші «Класичні типи колізійних прив’язок» [6], В. І. Кисіля «Сучасне регулювання спадкових відносин у міжнародному приватному праві» [7, с. 229–267].

У даній статті аналізується «закон місцезнаходження речі» в регулюванні відносин власності, ускладнених іноземним елементом, зокрема до спадкування нерухомого майна.

«Закон місцезнаходження речі» – це формула прикріплення, яка застосовується щодо права власності та інших речових прав, а також спадкування, договірних зобов’язань (якщо предметом є нерухоме майно) [6].

Зазначимо, що використання колізійної прив’язки *lex rei sitae* щодо нерухомих речей є загальноприйнятим положенням, однак щодо рухомих речей історично першим способом вирішення колізій було застосування особистого закону їх власника в рамках відомого юридичного принципу: *mobilia personam sequuntur* («рухоме майно слідує за власником»), де зв’язок речі з певним правопорядком пояснюється як наслідок панування особи над річчю і застосування принципу